

الگوی روایی تعامل والدین با نوجوان با نگرش روان‌شناختی

حبیب‌الله عرفانی^۱، عباسعلی واشیان^۲

چکیده

هدف: نوجوانی یکی از مهم‌ترین و حساس‌ترین مراحل زندگی انسان است که بین کودکی و بزرگسالی قرار دارد. در این دوره، فرد تغییرات جسمی، روانی و اجتماعی بسیاری را تجربه نموده و با پیچیدگی‌ها و چالش‌های زیادی مواجه است، از جمله چگونگی تعامل مؤثر و سازنده والدین با نوجوانان، عدم شناخت کافی والدین از ویژگی‌ها و نیازهای نوجوان است که می‌تواند منجر به مشکلات جدی در رفتار و روابط اجتماعی آنان شود. گاهی رفتارهای ناسنجیده آنان تأثیرات منفی در سراسر زندگی نوجوان دارد. استفاده از روایات معصومین (ع) به‌عنوان منابع معتبر اسلامی و نتایج علمی می‌تواند راهگشای والدین در تربیت بهتر فرزندان باشد. **روش‌ها:** هدف این تحقیق استخراج، استنطاق و تبیین اصول شناختی، عاطفی و رفتاری تعامل والدین با نوجوانان بر اساس روایات معصومین (ع) با گرایش روان‌شناختی است تا والدین بتوانند از این اصول به‌عنوان راهنمایی عملی در تربیت و هدایت صحیح نوجوانان استفاده کنند.

یافته‌ها: یافته‌ها و نوآوری‌های تحقیق حاکی از آن است که اصول استخراج‌شده از روایات معصومین (ع) و روان‌شناسی چون شناخت روحیات نوجوان، معنویت، همدلی، هنر خوب گوش دادن، محبت و رفاقت، احترام به شخصیت و توجه به نیازهای نوجوان و روش‌های چون قاطعیت و انعطاف، موعظه، تشویق، تعافل، تبیین خوبی‌ها و بدی‌ها، می‌توانند به‌عنوان راهکارهای مؤثری برای هدایت و تربیت نوجوانان در دنیای امروز به کار گرفته شوند.

نتیجه‌گیری: نتیجه تحقیق نشان می‌دهد که با بهره‌گیری از اصول و شیوه‌های ذکرشده در روایات و روان‌شناسی، می‌توان در بهبود تعاملات والدین و نوجوانان و ارتقای سلامت روانی، اجتماعی و اخلاقی جامعه کمک قابل‌توجهی کرد.

واژه‌های کلیدی: تعامل، روان‌شناسی، معنویت، نوجوان، والدین

*۱. نویسنده مسئول، دانشجوی دکتری قرآن و علوم گرایش روان‌شناسی، جامعه‌المصطفی‌العالمیه، مجتمع قرآن و حدیث، ایران. erfani1400@yahoo.com
*۲. دکترای تخصصی قرآن و علوم و علوم پزشکی، جامعه‌المصطفی (ص) العالمیه، دانشگاه علوم پزشکی قم و فرهنگستان علوم پزشکی کشور، ایران. sadra251@gmail.com

مقدمه

نوجوانی دوره شکل‌گیری پایه‌های زندگی است. اگر والدین، برای این قشر عظیم سرمایه‌گذاری شایسته انجام داده و این گروه فعال را با رفتار حکیمانه خویش تکریم کنند، علاوه بر این که آنان را از خطر انحراف و تردید در هویت و آسیب‌های اجتماعی مصونیت بخشیده‌اند، قلب‌های پاک آنان را به سوی خوبی‌ها و اخلاق پسندیده رهنمون ساخته و جامعه آینده را از نظر سلامتی و حفظ ارزش‌ها بیمه نموده‌اند؛ چنانچه امام معصوم (ع) در مورد سرمایه‌گذاری معنوی برای نسل جدید و محافظت آنان از گروه‌های منحرف و کج‌اندیش فرمود: «نوجوانان خود را با احادیث ما آشنا کنید قبل از این که مرگنه بر شما پیشی گیرند»^۱ (کلینی، ۱۴۰۷، ج ۶، ۴۷) با توجه به خصوصیات عاطفی، اجتماعی و جسمانی ویژه نوجوان همچون حساسیت، تنوع خصلت‌های رفتاری، هیجان‌های درونی، علاقه شدید به دوستی با همسالان، عدم کنترل رفتار و به لحاظ هدایت و تربیت آنان (پاپ‌ورث،^۲ ۱۳۸۷، ۴۰-۴۷)، قطعاً تعامل و معاشرت با آنان نیز متفاوت و پیچیده و نیازمند سازوکارهای ویژه خواهد بود.

برای تحقق این مهم لازم است اصول و شیوه‌های تعامل والدین با نوجوان مطابق روایات ائمه معصومین (ع) با نگرش روان‌شناسی استخراج و در دستور کار قرار گیرد، زیرا معصومان (ع) سرچشمه فضیلت‌ها و ارزش‌هاست^۳ (کلینی، ۱۴۰۷، ج ۱، ۲۲۱) و نسبت به شناخت نوجوان^۴ (ابن ابی‌الحدید، ۱۴۰۴، ج ۱۶، ۶۶) و چگونگی تعامل با نوجوان توجه ویژه دارند^۵ (کلینی، ۱۴۰۷، ج ۸، ۹۳)، وقتی این آموزه‌ها با کمک داده‌های معتبر روان‌شناسی تحلیل و بررسی شود، یقیناً نتایج قابل‌اعتمادتر

و مؤثری را در پی خواهد داشت، بنابراین در تحقیق پیشرو با استفاده از داده‌های اسنادی، الگوی تعامل والدین با نوجوان با رویکرد روان‌شناختی از روایات استخراج و استنتاج شده و سؤال اصلی (الگوی روایی تعامل والدین با نوجوان با گرایش روان‌شناختی)، در سه محور اصول شناختی، عاطفی و رفتاری و شیوه‌های تعامل والدین با نوجوان تبیین و بررسی می‌شود

مفهوم‌شناسی

الگو^۶

الگو هر نوع متابعت و پیروی از دیگری (راغب اصفهانی، ۱۴۱۲، ۷۶)، حالت و روشی که شایسته پیروی است (مصطفوی، ۱۴۱۶، ج ۱، ۹۰) در فرهنگ اسلامی اسوه یا الگو «شخص یا چیزی که معیار و نمونه برای دیگران یا دیگر چیزهاست» (مطهری، ۱۳۷۲، ج ۲۷، ۲۱۴). بنابراین، مقصود از عنوان «الگوی روایی تعامل والدین با نوجوان»، ارائه اصول، روش‌ها، بایدها و نبایدهایی است که بایستی والدین در تعامل با نوجوان، آن‌ها را رعایت کند.

نوجوان^۷

از نگاه روان‌شناسی نوجوانی از سن ۱۱ تا ۱۸ سالگی است؛ اوایل دوره نوجوانی از ۱۱ تا ۱۴؛ برخی از حرکات زاویه‌دار از این سنین شروع می‌شود؛ اواسط دوره نوجوانی از ۱۴ تا ۱۵؛ اواخر دوره نوجوانی از ۱۷ تا ۲۰ است (ر.ک: پاپ‌ورث،^۸ ۱۳۸۷، ۲۹-۳۴).

پیشینه تحقیق

هرچند درباره مسائل نوجوان کتاب‌ها و مقاله‌های زیادی

۱. بَادِرُوا أَعْدَانَكُمْ بِالْحَدِيثِ قَبْلَ أَنْ تَسْبِقَكُمْ إِلَيْهِمُ الْبِرْجَانَةُ

2. Michael, Papworth

۲. أَنَّ الْإِيْمَةَ عَمِدَةُ الْعِلْمِ وَشَجَرَةُ النَّبُوَّةِ وَمُخْتَلِفُ الْبِلَادِ كَالْأَرْضِ الْخَالِيَةِ مَا أَلْفِي

۴. إِنَّمَا قَلْبُ الْحَدِيثِ كَالْأَرْضِ الْخَالِيَةِ مَا أَلْفِي
۵. عَلَيْكَ بِالْأَحْدَاثِ فَإِنَّهُمْ أَسْرَعُ إِلَى كُلِّ خَيْرٍ.

6. attern

7. teenager

8. Michael, Papworth

الگوی روایی تعامل والدین با نوجوان با نگرش روان‌شناختی

نگاشته شده است، اما آثاری که دربردارنده تمام محتوا و تحقیق بخش هدف این نوشتار باشد، یافت نشد، به‌عنوان مثال در این تحقیق: راهنمایی رفتار والدین با نوجوان، کارتر، ۱۴۰۱؛ تعامل والدین و نوجوان از نگاه علم روان‌شناسی بررسی شده است اما در تحقیق پیشرو، الگوی تعامل والدین با نوجوان از منظر روایات معصومین (ع) با گرایش روان‌شناسی تبیین می‌شود که تاکنون مشابه ندارد. در مقاله: روش‌های رفتار صحیح والدین با نوجوانان از دیدگاه روایات، مردانی بلداجی، ۱۴۰۲؛ برخی از روش‌های تعامل والدین با نوجوان بررسی شده است؛ ولی انعکاس‌دهنده تمام روش‌ها و رویکرد تحقیق موردنظر نیست؛ بنابراین تحقیق موردنظر ضروری احساس می‌شود؛ زیرا محتوا و هدف آن در هیچ‌کدام از آثار موجود بازتاب داده نشده است.

اصول تعامل والدین با نوجوان

برای اینکه نوجوانان بتوانند به‌سلامت و موفقیت از این دوره عبور کنند، لازم است والدین با اصول، شیوه‌ها و بایدها و نبایدهای تعامل با نوجوان آشنا باشند (ر.ک: دینک‌میر،^۱ ۱۳۸۹، ۲۱)، بدان هدف اصول کلی تعامل والدین با نوجوان در سه بخش تبیین می‌شود.

اصول شناختی تعامل والدین با نوجوان

نخستین مقدمه حرکت در مسیر شکوفایی، معرفت است^۲ (ابن شعبه حرانی، ۱۴۰۴، ۱۷۱)، با این وصف نخستین قدم تعامل با نوجوانان شناخت آنان است (ر.ک: دینک‌میر،^۳ ۱۳۸۴، ۳۲) تا وقتی که این شناخت حاصل نشود طبیعتاً نمی‌توان تعامل مناسبی با نوجوانان برقرار کرد (ر.ک:

1. Dinkmeyer, Don c.

۲. ما مِنْ حَرَكَةٍ إِلَّا وَابَتْ مِجْتَانِحَ فِيهَا إِلَى مَعْرِفَةٍ

3. Dinkmeyer, Don C.

دینک‌میر،^۴ ۱۳۸۹، ۲۰)، از این‌رو در روایات و سیره معصومین (ع) بر شناخت اهمیت دوره نوجوانی^۵ (ابن ابی‌الحدید، ۱۴۰۴، ج ۱۶، ۶۶) و مبادرت به تربیت آنان تأکید شده است^۶ (طوسی، ۱۴۰۷، ج ۸، ۱۱۱)، براین اساس لازم است مهم‌ترین اصول شناختی مرتبط با تعامل والدین و نوجوانان مرور گردد. برخی از این اصول عبارت‌اند از:

خودشناسی والدین

یکی از اصول شناختی در راستایی تعامل والدین با نوجوانان، خودشناسی والدین است. پدر و مادر باید نسبت به احساسات، افکار و انتظارات خود نسبت به نوجوان شناخت درست داشته باشد (ر.ک: دینک‌میر،^۷ ۱۳۸۹، ۳۰) چنانچه حضرت علی (ع) قبل از اینکه امام حسن (ع) را موعظه کند، صفاتی را به خود نسبت می‌دهد: فانی،^۸ تسلیم،^۹ آفتاب عمر در سرآشویی،^{۱۰} سرسپرده روزگار،^{۱۱} نکوهش‌گر دنیا،^{۱۲} در خانه مردگان^{۱۳} (ابن ابی‌الحدید، ۱۴۰۴، ج ۱۶، ۹). متذکرشان این صفات از ناحیه یک پدر خردمند نشان دهنده ضرورت شناخت برای هر پدر و مادری است که خوهان تعامل سازنده با فرزند نوجوان خود هستند.

شناخت ویژگی‌ها و احساسات نوجوان

بسیاری از ویژگی‌های دوران نوجوانی طبیعی و اجتناب‌ناپذیر است. همچون: ۱. استقلال، ۲. هویت‌طلبی؛ ۳. احساس شکنندگی؛ ۴. کناره‌گیری و انزوا؛ ۵. روحیه

4. Dinkmeyer, Don C.

۵. وَ إِنَّمَا قَلْبُ الْحَدِيثِ كَالْأَرْضِ الْخَالِيَةِ مَا أَلْقِيَ فِيهَا مِنْ شَيْءٍ قَبْلِيَّةٍ فَبَادَرَتْكَ بِالْإِدْبِ قَبْلَ أَنْ تَعْسُوَ قَلْبُكَ وَ تَسْتَعْلِلَ لِنُكَيْتِ لِيَسْتَقْبَلَ تَجْدَ رَأْيِكَ
۶. بَادَرُوا أَجْدَانَكُمْ بِالْحَدِيثِ قَبْلَ أَنْ تَسْبِقَكُمْ إِلَيْهِمْ الْيَوْمَ حِينَهُ.

7. Dinkmeyer, Don c.

۸. مِنَ الْوَالِدِ الْفَانِ

۹. الْيَوْمَ لِلرُّمَانِ

۱۰. الْجِدْبِ الْعَمِيرِ

۱۱. الْمَسْتَبْسِلِمِ لِلدُّنْيَا [لِلدَّهْرِ]

۱۲. الدَّامِ لِلدُّنْيَا

۱۳. السَّاكِنِ مَسَاكِنِ الْمَوْتَى

اهمیت دادن به افکار و احساس مشکلات آنان است، لذا امام علی (ع) بایمان مشکلات دوره نوجوانی، اهمیت همدلی با نوجوانان را در تعامل نیکو نشان می‌دهد^۴ (ابن ابی‌الحدید، ۱۴۰۴، ج ۱۶، ۹) زیرا همدلی حتی با یک واقعه کوچک باعث برقرارشدن ارتباط مؤثر بین والدین و نوجوان می‌شود و در نتیجه والدین می‌توانند در هدایت و تربیت نوجوان خود تأثیرگذاری بیشتری را احساس کنند.

خوب گوش دادن

برقراری ارتباط دو جنبه دارد: گوش دادن و صحبت کردن. از چالش اصلی در تعاملات اجتماعی، غفلت از خوب گوش دادن از ویژگی‌های برجسته پیامبر (ص) و مؤمنان راستین برشمرده شده است^۵ (توبه، ۶۱؛ زمر، ۱۸)؛ و از آن در روایات، به‌عنوان بخشی از اخلاق نیک مؤمنان یادشده است^۶ (ورام بن اُبی‌فراس، ۱۴۱۰، ج ۲، ۱۴) و تأکید است که انسان خود را به خوب گوش دادن عادت داده^۷ (تمیمی آمدی، ۱۴۱۰، ۳۴) و از قطع نمودن صحبت طرف مقابل اجتناب نماید، زیرا نوعی بی‌احترامی تلقی می‌شود^۸ (کلینی، ۱۴۰۷، ج ۲، ۶۶۰)؛ با این وصف برقراری تعامل سازنده والدین و نوجوان مستلزم رعایت این اصل است (ر.ک: دینک‌میر، ۱۳۸۹، ۱۳۰)

محبت و رفاقت

والدینی در امر تربیت موفق است که نخست رابطه صمیمی با فرزندش برقرار کرده باشند، در این صورت می‌توانند بر آن‌ها

پرخاشگری؛ (هریس،^۱ ۱۳۸۶، ۲۹۰)، ۶. خیال‌پردازی؛ ۷. تفکر انتقادی؛ ۹. منفی‌گرایی و موارد دیگر (نک: برک،^۲ ۱۳۸۵، ج ۲، ۵۹-۹۵؛ حقانی، ۱۳۹۶، ۹۰-۹۴)، شناخت این ویژگی‌ها باعث می‌شود که والدین بدانند خیلی از مشکلات دوره نوجوانی طبیعی است و باید آن را به رسمیت شناخت و احترام کرد (ر.ک: دینک‌میر،^۳ ۱۳۸۹، ۵۴)

برخی از ویژگی‌های دوره نوجوانی در روایات عبارت‌اند: کانون آرزوهای دست‌نیافتنی، در معرض بیماری‌ها و حوادث روزگار، آماج تیر بلاها، در تیررس آفت‌ها، شکست‌خورده شهوات و افزون‌خواهی‌ها (ابن‌ابی‌الحدید، ۱۴۰۴، ج ۱۶، ۹) حالت مستی و ناهشیاری (ابن بابویه، ۱۳۶۲، ۶۳۶) تیزبینی و تیزهوشی (همان، ج ۲۰، ۳۳۷)، گرایش به خوبی‌ها (کلینی، ۱۴۰۷، ج ۸، ۹۳)، پیش‌گام بودن در پذیرش ارزش‌ها (قندوزی، ۱۴۶۱، ج ۳، ۲۲۰)، آگاهی از این ویژگی‌ها قطعاً والدین را کمک می‌کند تا تعامل مناسب‌تری با نوجوان خود داشته باشند.

اصول عاطفی تعامل والدین با نوجوان

اصول عاطفی شامل مهارت‌ها و رفتارهایی است که بر اساس احساسات و عواطف در تعاملات انسانی شکل می‌گیرد. در تعامل والدین با نوجوانان، این اصول شامل درک، همدلی و ایجاد فضای حمایتی برای تقویت اعتماد و رشد سالم عاطفی است.

همدلی

همدلی درک و فهم افکار و احساسات دیگران است (بولتون، ۱۳۸۴، ۳۷۳)، باین‌وصف یکی از اصول تعامل نیکو با نوجوان

1. Harris, Margret
2. Berk Laura E.
3. Dinkmeyer, Don c.

۴. إلی المُولود المُوئل ما لا یُدْرک، السَّالکِ سَبیلِ مَنْ قَدِ هَلِکَ، غَرَضِ الإِسْقَامِ وَ زَهْنِیَةِ الإِیْمَانِ، وَ رَمِیَّةِ المِصَابِی، وَ عِنْدِ الدُّنْیَا
 ۵. وَمِنْهُمْ الذِّیْنَ یُؤْذُونَ النَّبِیَّ وَ یَقُولُونَ هُوَ إِذَنْ قَدْ لُذِنٌ خَیْرٌ لَکُمْ؛ الذِّیْنَ یَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فِیَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ
 ۶. مِنْ أَخْلَاقِ المَوْمِنِ، حَسَنُ الحَدِیثِ إِذَا حَدِثَ، وَ حَسَنُ الإِسْتِمَاعِ إِذَا حَدِثَ.
 ۷. عَوَّدَ إِذْ بَلَغَ حَسَنَ الإِسْتِمَاعِ.
 ۸. مِنْ غَرَضِ لِأَخِیهِ المِیْسَلَمِ المِتْکَلِمَ فِی حَدِیثِهِ فَکَأَنَّمَا خَدَشَ وَجْهَهُ.

الگوی روابی تعامل والدین با نوجوان با نگرش روان‌شناختی

تأثیر بگذارند، اصلاح و تغییر در رفتار آن‌ها ایجاد نمایند (ر.ک: مارستون،^۱ ۱۳۸۵، ۷۹-۸۱)، از این‌رو در روایات بدان تأکید شده است، چنانچه فرمود: والدین که فرزندان خود را عمیقاً دوست داشته باشند، مشمول لطف و رحمت الهی^۲ (کلینی، ۱۴۰۷، ج ۶، ۵۰) و پدر و مادری که نسبت به فرزند خود مهرورزی نداشته باشند، اهل دوزخ است^۳ (کلینی، ۱۴۰۷، ج ۶، ۵۰). بنابراین والدینی می‌توانند تأثیر بیشتری بر فرزند نوجوان خود داشته باشند که رابطه صمیمی بین آن‌ها برقرار باشد.

تعدیل حس دوست‌خواهی نوجوان

از ویژگی‌های نوجوان حس دوستی، دوست‌یابی، دوست داشتن و دوست داشته شدن است (هریس،^۴ ۱۳۸۵، ۲۸۰). در روایات نیز به این ویژگی نوجوان توجه و توصیه شده است که نوجوان در انتخاب دوست دقت کند^۵ (ر.ک: کلینی، ۱۴۰۷، ج ۲، ۳۷۵؛ طوسی، ۱۴۱۴، ۵۱۸) قبل از پیوند دوستی، شخص موردنظر را آزمایش^۶ (ابن ابی‌الحدید، ۱۴۰۴، ج ۱۹، ۳۲۵) و متوجه پیامدهای بی‌احتیاطی در انتخاب دوست باشند^۷ (تمیمی آمدی، ۱۴۱۰، ۵۰۳)؛ بر این اساس، والدین باید ویژگی‌های نوجوان را شناسایی و او را در انتخاب دوستان خوب راهنمایی نموده و به تعدیل روابطش با دوستان پردازند، نه فقط حذف آن‌ها.

اصول رفتاری تعامل والدین با نوجوان

علاوه بر اینکه والدین با اصول شناختی آشنایی داشته

1. Stephanie, Marston

۲. إِنَّ اللَّهَ لِيَرْجُمُ الْعَبْدَ لِشِدَّةِ حُبِّهِ لَوْلَاهُ.

۳. جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ (ص) فَقَالَ مَا قَبِلْتُ صَبِيًّا قَطُّ فَلَمَّا وَلى قَالَ رَسُولُ اللَّهِ هَذَا رَجُلٌ عِنْدِي أَنَّهُ مِنْ أَهْلِ النَّارِ.

4. Harris, Margaret

۵. لَا تُصْجَبُوا أَهْلَ الْبِدْعِ وَلَا تُجَالِسُوهُمْ فَتَصْبِرُوا عِنْدَ النَّاسِ كَوَاجِدٍ مِنْهُمْ

۶. وَ الطَّمَانِينَةُ إِلَى كُلِّ أَحَدٍ قَبْلَ الْإِخْتِبَارِ لَهُ عَجَزٌ

۷. قَدَّمَ الْإِخْتِبَارَ وَ أَجَدَّ الْإِسْتِظْهَارَ فِي إِخْتِبَارِ الْإِخْوَانِ وَ إِلَّا أَلْجَاكَ الْإِضْطْرَارُ إِلَى مِقَارِنَةِ الْأَشْرَارِ.

باشد، لازم است با اصول رفتاری مرتبط به با نوجوان نیز آگاهی باشد، در این صورت می‌تواند موفق باشد، مهم‌ترین این اصول که برگرفته از روایات است در ادامه مرور می‌شود.

اصل عامل بودن و عمل‌گرایی

مطابق اصل قرآنی^۸ (یوسف، ۲) و روایی^۹ (ابن شعبه حرانی، ۱۴۰۴، ۳۵۸)، انسان سالم عامل به گفته‌های خود است؛ علی (ع) فرمود: من شمارا به چیزی امرونهی نمی‌کنم مگر اینکه خود بدان عمل کرده باشم^{۱۰} (ابن ابی‌الحدید، ۱۴۰۴، ج ۱۰، ۱۰) بنابراین، هر فرد در موقعیت هدایتگری، به‌ویژه والدین، باید خود نمونه از رفتار مورد انتظار باشد؛ چراکه نوجوانان والدین را الگوی خود می‌دانند و رفتار والدین بر رفتار فرزندان تأثیر می‌گذارد (به پزوه، ۱۳۸۴، ۸۵)

تکریم شخصیت نوجوان

یکی از اصول تعامل والدین با نوجوان، تکریم شخصیت اوست (ر.ک: دینک‌میر،^{۱۱} ۱۳۸۹، ۴۲). به‌صورت کلی انسان دارای احترام است^{۱۲} (اسراء، ۷۰)، انسان مؤمن دارای احترام ویژه^{۱۳} (مجلسی، ۱۴۰۶، ج ۱۳، ۱۰۳) و گرمی‌ترین مخلوق خداوند است^{۱۴} (کلینی، ۱۴۰۷، ج ۲، ۳۳)؛ اما روایاتی نیز وجود دارد که بیانگر احترام ویژه نوجوان است، مانند مشورت کردن با نوجوان^{۱۵} (ابن ابی‌الحدی، ۱۴۰۴، ج ۲۰، ۳۳۷)؛ و دادن عنوان وزارت برای نوجوان^{۱۶} (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۱۰۱،

۸. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ
 ۹. إِنَّمَا يَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ وَ يَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ مَنْ كَانَتْ فِيهِ ثَلَاثُ خِصَالٍ غَالِمٌ بِمَا يَأْمُرُ غَالِمٌ بِمَا يَنْهَى عَادِلٌ فِيَمَا يَأْمُرُ عَادِلٌ فِيَمَا يَنْهَى رَفِيقٌ بِمَا
 ۱۰. إِنِّي لَأَرْفَعُ نَفْسِي أَنْ أَنهَى النَّاسَ عَمَّا لَسْتُ أَنتهَى عَنْهُ، أَوْ أَمُرَهُمْ بِمَا لَا أَسْبِقُهُمْ إِلَيْهِ بِعَمَلِي

11. Dinkmeyer, Don C.

۱۲. وَ لَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ

۱۳. الْمُؤْمِنُ أَكْبَرُ حُرْمَةً مِنَ الْكَلْبَةِ.

۱۴. وَ مَا خَلَقَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ خَلْقًا أَكْرَمَ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مِنَ الْمُؤْمِنِ

۱۵. إِذَا احْتَجَّتْ إِلَى الْمَشُورَةِ فِي أَمْرٍ قَدْ طَرَأَ عَلَيْكَ فَاسْتَبَدَّ بِبِدَايَةِ الشَّبَانِ فَإِنَّهُمْ

أَحَدٌ أَذْهَانًا وَأَسْرَعُ حِدْسًا

۱۶. الْوَلَدُ سَيِّدٌ سَبْعَ سِنِينَ وَ عَبْدٌ سَبْعَ سِنِينَ وَ وَزِيرٌ سَبْعَ سِنِينَ.

۱.۱.۴. قاطعیت و انعطاف‌پذیری

تعامل تأثیرگذار مستلزم قاطعیت و انعطاف‌پذیری است. عدم انعطاف والدین باعث ایجاد تنش و قطع رابطه بین آنان و نوجوان (گینات،^۲ ۱۳۸۱، ۷۱) و عدم قاطعیت آنان باعث ایجاد دوگانگی و بی‌ثباتی در نوجوان می‌شود (نجاتی، بی تا ۱۷۴)، از طرف دیگر سخت‌گیری و لجبازی موجب کینه، عداوت و عدم پذیرش حق می‌شود^۳ (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۷۴، ۲۱۲)، پس والدین نسبت به نوجوان در عین جدی بودن، سهل‌گیرانه رفتار کنند؛ آنچه در توانش است بپذیرند،^۴ چیزهای طاقت‌فرسا را از او نخواهند،^۵ او را به طغیان وادار نکنند^۶ و با رفتار ناخوشایند خود او را به کار نامناسب جهت ندهند^۷ (طوسی، ۱۴۰۷ ج ۸، ۱۱۳) و قاطعیت به معنای پایبندی به اجرای قانون است (ر.ک: دینک‌میر،^۸ ۱۳۸۹، ۱۹۹)

۲.۱.۴. روش موعظه

موعظه از شیوه‌های مؤثر در تربیت فرزندان نوجوان است. روشی که امامان معصوم (ع) در تربیت فرزندان خود از آن استفاده کرده است: چنانچه امام سجاد (ع) فرزندش را از هم‌نشین شدن با دروغ‌گو، گناهکار، بخیل، احمق و قاطع رحم، بر حذر داشته و علت عدم رابطه را نیز بیان می‌کند^۹ (کلینی، ۱۴۰۷، ج ۲، ۳۷۶)، علی (ع) امام حسین (ع) را به کار و تلاش، تأمین معاش، خشوع و شکرگزاری در برابر خداوند متعال سفارش می‌کند^{۱۰} (ابن‌ابی‌الحدید، ۱۴۰۴، ج ۱۶، ۸۴). این نشان می‌دهد که یکی از مهم‌ترین شیوه‌های تعامل با نوجوان موعظه و اندرز است، البته قبلاً ذکر شد که اندرز در

۹۵) بنابراین، والدین در کارها و تصمیمات، برای افزایش حس ارزشمندی و مسئولیت‌پذیری، به نوجوان احترام بگذارند و در مسائل زندگی با آنان مشورت کنند؛ زیرا مشورت از مهم‌ترین مصادیق احترام است.

۳.۳.۳. توجه به نیازهای خاص نوجوانی

نوجوان نیازهای بخصوصی دارد. والدین باید نیازهای خاص او، مانند زیبایی، نوگرایی و نیازهای جنسی و عاطفی را بشناسند و با رعایت اولویت‌ها در تأمین آن‌ها به نوجوان کمک کنند (به پژو، ۱۳۸۴، ۶۸)، چنانچه امام‌علی (ع) با تقدیم لباس زیباتر به قنبر^۱ (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۴۰، ۳۲۴)؛ به چند نکته توجه داده است، ۱. تکریم نوجوان؛ ۲. به رسمیت شناختن حس نوگرایی او؛ ۳. یاری‌رساندن وی در تأمین آن؛ این رفتار حضرت علی (ع) می‌تواند الگوی خوبی باشد برای تمام والدین، مربیان و سایر کسانی که در کسوت تربیت و هدایت نسل جوان قرار دارند.

روش‌های تعامل والدین با نوجوان

روش‌های تعامل والدین با نوجوانان باید به‌گونه‌ای طراحی شود که نیازهای عاطفی و روانی آن‌ها را پاسخ دهد. با این وصف این روش‌ها شامل بایدها و نبایدها می‌شود، والدین باید با آگاهی از آن‌ها با نوجوان تعامل داشته باشد.

بایدهای روشی

منظور از بایدهای روشی، مدنظر بودن جنبه‌های مثبت تعامل والدین است که از جمله این بایدهای روشی؛ قاطعیت و انعطاف‌پذیری، تشویق، موعظه، تغافل، تبیین خوبی‌ها، مراقبت غیرمستقیم و دیگر موارد است که در ادامه تبیین می‌شود.

2. Ginott, Hai M G.

۳. وَ لَا تَكْتُرِ الْعِتَابَ فَإِنَّهُ يُوْرِثُ الضَّغِينَةَ وَ يَجْرُ إِلَى الْبُغْضِ

۴. يَقْبَلُ مَيْسُورَهُ

۵. وَ يَتَجَاوَزُ عَنْ مَعْسُورِهِ

۶. وَ لَا يُرْهَقَهُ

۷. لَا يَخْرِقُ بِهِ

8. Dinkmeyer, Don c.

۹. يَا بَنِي أَنْظُرْ خَمْسَةً فَلَا تُصَاحِبُهُمْ وَ لَا تُخَادِثُهُمْ وَ لَا تُرَافِقُهُمْ فِي طَرِيقِ

۱۰. فَاسْعَ فِي كَدْحِكَ وَ لَا تَكُنْ خَازِنًا لِلْعَيْرِكَ وَ إِذَا أَنْتَ هَدَيْتَ لِقَضِيكَ فَكُنْ

أَخْشَعَ مَا تَكُونُ لِرَبِّكَ.

۱. فَوَقَفَ عَلَيَّ غَلَامٌ فَأَخَذَ تُوْبَيْنَ أَحَدُهُمَا بِرِجْلَيْهِ دَرَاهِمَ وَ الْأُخْرَى بِرِجْلَيْهِ فَقَالَ يَا قَتْبَرُ خُذِ الَّذِي بِرِجْلَيْهِ

الگوی روابی تعامل والدین با نوجوان با نگرش روان‌شناختی

صورت نتیجه مطلوب دارد که قبل از آن رابطه والدین و نوجوان رابطه دوستانه و صمیمی باشند.

تشویق و قدردانی

تشویق از نیازهای اساسی انسان‌ها و عوامل موفقیت است (ر.ک: برن،^۱ ۱۴۰۰، ۱۱)؛ لذا تشویق و قدردانی از فرزند مورد توجه معصومین (ع) است، چنان‌که امام رضا (ع) به خاطر فرزندش را به خاطر سخنان خوب او، تشویق و از خداوند تشکر کرد^۲ (ر.ک: ابن بابویه، ۱۳۷۸، ج ۲، ۱۲۷)، بر اساس آموزه‌های اسلامی و روان‌شناسی، والدین فرزندان را به بهانه‌های مختلف و حتی در انجام وظایف عادی تشویق کنند، نه فقط در کارهای خارق‌العاده (ر.ک: دینک‌میر،^۳ ۱۳۸۹، ۱۰۰)، زیرا این کار خداپسندانه است، خداوند از کارهای خوب بندگان تشکر می‌کند^۴ (بقره، ۱۵۷)، درحالی‌که آنان وظیفه خود را انجام می‌دهند.

شیوه تغافل

تغافل یکی دیگر از روش‌های تعامل با نوجوان است. تغافل به معنای چشم‌پوشی و نادیده گرفتن آگاهانه برخی از خطاهای متربی از سوی مربی است (ر.ک: به پڑو، ۱۳۸۴، ۳۳)، در روایت هم تأکید شده که امر تربیت تغافل لازم است؛ امام سجاد (ع) اصلاح فرمود: امور زندگی، همانند پیمان‌پری است که دوسوم آن، توجه و هوشیاری و یک‌سوم چشم‌پوشی است^۵ (خزاز رازی، ۱۴۰۱، ۲۴۰)، اگر تغافل در زندگی نباشد، زندگی تلخ است^۶ (آقا جمال خوانساری، ۱۳۶۶، ج ۷، ۲۹۷). بنابراین، تغافل از

2. Byrne, Rhonda

۲. يَا بَنِيَّ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ خَلْفًا مِنَ الْإِبَاءِ وَ سُرُورًا مِنَ الْأَبْنَاءِ وَ عَوْضًا عَنِ الْأَصْدِقَاءِ.

4. Dinkmeyer, Don c.

۴. فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ

۵. وَ أَعْلَمُ يَا بَنِيَّ أَنَّ صَلَاحَ شَأْنِ الدُّنْيَا بِخَدَافِيرِهَا فِي كَلِمَتَيْنِ إِصْلَاحِ شَأْنِ الْمَعَاشِ مَلَأَ مَكِّيَالٍ ثَلَاثَةَ فِطْنَةٍ وَ ثَلَاثَةَ تَغَافُلٍ

۶. مَنْ لَمْ يَتَغَافَلْ وَ لَا يَغُضْ عَنْ كَثِيرٍ مِنَ الْأُمُورِ تَنَغَصَتْ عَيْشَتَهُ

لازمه حفظ و تقویت روابط اعضای خانواده است.

نبایدها

در سطور قبل به اصول و روش‌های تعامل والدین با نوجوان پرداخته شد، اما اجتناب از برخی نبایدها نیز ضروری است، زیرا این موارد می‌توانند روابط والدین و فرزند را تضعیف کنند. در ادامه به مهم‌ترین نبایدهای تربیتی اشاره می‌شود.

پرهیز از برچسب زدن و سرزنش کردن

یکی از آسیب‌های مهم در رفتار والدین با نوجوان، برچسب زدن و سرزنش‌های مکرر است. پرخاشگری کلامی، تحقیر، کمال‌گرایی و منفی‌نگری مانع ارتباط سالم است (ر.ک: گینوت، ۱۳۸۱، ۵۶)، زیرا به احساسات فرد لطمه می‌زند (ر.ک: جری،^۷ ۱۳۸۵، ۲۳۷) و باعث لجبازی^۸ (ابن شعبه حرانی، ۱۴۰۴، ۸۴)، سرسختی و مقابله‌به‌مثل می‌شود^۹ (ابن ابی‌الحدید، ۱۴۰۴، ج ۲۰، ۳۳۳)؛ بنابراین والدین باید در تعامل با نوجوانان از سرزنش مکرر به خاطر اشتباهاتشان خودداری کنند.

پرهیز از مقایسه کردن

مقایسه کردن نوجوان با دیگران یا دوران نوجوانی والدین، نادیده گرفتن تفاوت‌های فردی و مانعی برای ارتباط سالم است (همان، ۵۸). در روایات توصیه شده است که والدین آداب و رسوم خود را به فرزندان تحمیل نکنند، زیرا زمانه‌ی آن‌ها با زمان والدین متفاوت است^{۱۰} (ابن ابی‌الحدید، ۱۴۰۴، ج ۲۰، ۲۶۷)؛ لذا حضرت علی (ع) فرمود: بچه‌ها را بر اساس زمان خودت تربیت نکن^{۱۱} (همان)؛ بنابراین هرگز نوجوان با دیگری

7. Jerry, Wyckoff

۸. إِذَا عَاتَبْتَ الْحَدِيثَ فَاتْرُكْ لَهُ مَوْضِعًا مِنْ ذَنْبِهِ، لِئَلَّا يَحْمِلَهُ الْإِخْرَاجُ عَلَى الْمُكَابَرَةِ

۹. الْإِفْرَاطُ فِي الْمَلَامَةِ يُشْبِهُ نَارَ اللَّجَاحَةِ.

۱۰. لَا تَقْسِرُوا أَوْلَادَكُمْ عَلَى آدَابِكُمْ، فَإِنَّهُمْ مَخْلُوقُونَ لِزَمَانٍ غَيْرِ زَمَانِكُمْ

۱۱. لَا تَقْسِرُوا أَوْلَادَكُمْ عَلَى آدَابِكُمْ، فَإِنَّهُمْ مَخْلُوقُونَ لِزَمَانٍ غَيْرِ زَمَانِكُمْ

نتیجه‌گیری

یکی از چالش‌های عمده در دوره نوجوانی، نحوه تعامل والدین با نوجوانان است. این تعامل اگر به‌خوبی هدایت نشود، می‌تواند منجر به بروز مشکلات جدی در خانواده و جامعه گردد. این تحقیق به بررسی تعامل پدران و مادران با نوجوانان از منظر روایات پرداخته و یافته‌ها نشان می‌دهد که برای ایجاد ارتباط مؤثر و مثبت با نوجوانان، والدین باید اصول شناختی، عاطفی و رفتاری را در نظر بگیرند.

در حوزه اصول شناختی، خودشناسی والدین، شناخت روحیات نوجوان و آگاهی از آسیب‌ها ضروری است. این شناخت به والدین کمک می‌کند تا با دقت بیشتری به نیازها و چالش‌های نوجوانان پاسخ دهند. در زمینه عاطفی، همدلی، محبت و دوستی می‌تواند زمینه‌ساز ارتباطی عمیق و پایدار باشد. رفتار والدین به‌عنوان الگو نیز نقشی کلیدی در شکل‌گیری رفتار نوجوانان ایفا می‌کند؛ به‌طوری‌که احترام به خواسته‌ها و علایق آن‌ها می‌تواند به تقویت روابط کمک کند. همچنین، نتایج تحقیق نشان می‌دهد که والدین باید از روش‌های متنوعی چون انعطاف‌پذیری و قاطعیت، اندرز و موعظه، تشویق و قدردانی و حتی تغافل استفاده کنند. پرهیز از روش‌های ناهنجاری همچون مقایسه کردن و سخت‌گیری روابط والدین و نوجوانان می‌کند.

درنهایت، کاربست این اصول و روش‌ها نه‌تنها به تقویت روابط والدین و نوجوانان می‌انجامد، بلکه زمینه‌ساز نشاط خانواده و شکوفایی نوجوانان خواهد بود. بر این اساس، پیشنهاد می‌شود والدین و مشاوران خانواده، با توجه به یافته‌های این تحقیق، راهکارهای عملی را در تعاملات خود مدنظر قرار دهند تا به بهترین شکل ممکن، به پرورش نسلی موفق و شاداب کمک کنند.

مقایسه نشود بلکه باید او را با توجه به توانایی‌هایش ترغیب و تشویق کرد.

پرهیز از سخت‌گیری و تندروی

سخت‌گیری و تندروی در تعامل با نوجوان آسیب‌زننده است و پیامبر خدا فرمود که دین به‌راحتی قرار داده شده و باید از سخت‌گیری پرهیز کرد^۱ (کنز العمال: ج ۳، ص ۳۵)، علی (ع) فرمود: تندروی انسان را به حق نمی‌رساند^۲ (ابن ابی‌الحدید، ۱۴۰۴، ج ۲، ۳۷۹)، تندروی از نشانه و پیامدهای جهل است^۳ (هاشمی خویی، ۱۴۰۰، ج ۲۱، ۱۰۴). بنابراین، سخت‌گیری و تندروی والدین، مانع ارتباط سالم با نوجوان می‌شود، باید اجتناب شود (ر.ک: جری، ۱۳۸۵، ۷۰).

پرهیز از مشاجره کردن

مجادله و مشاجره با نوجوان موانع ارتباطی است (ر.ک: دینک‌میر، ۱۳۸۹، ۲۰۱)، زیرا مجادله با نوجوان امنیت روانی او را مختل کرده، احترام متقابل و اقتدار والدین را تضعیف می‌کند. (به پژو، ۱۳۸۴، ۵۴)، از این‌رو در روایات از مشاجره و مجادله نهی شده است، زیرا موجب نفاق^۴ (کلینی، ۱۴۰۷، ج ۲، ۳۰۰) دشمنی^۵ (تمیمی‌آمدی، ۱۴۱۰، ۳۹۶ و ۴۶۴) از بین رفتن رابطه دوستی^۶ (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۷۵، ۳۶۹) و احترام متقابل می‌شود^۷ (کلینی، ۱۴۰۷، ج ۲، ۶۶۵). پس توصیه می‌شود که والدین برای حفظ اقتدار خود و رعایت احترام مقابل و تأمین امنیت روانی نوجوان از مشاجره با آنان اجتناب کنند.

۱. إِيَّاكُمْ وَالتَّعَمُّقَ فِي الدِّينِ فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ جَعَلَهُ سَهْلًا
 ۲. فَمِنْ تَعَمَّقَ لَمْ يُدَبِّ إِلَى الْحَقِّ
 ۳. لَا تَزَى الْجَاهِلِ إِلَّا يَفْرَطَا أَوْ يَفْرَطَا

4. Jerry, Wyckoff.

5. Dinkmeyer, Don c.

۶. إِيَّاكُمْ وَ الْجِرَاءِ وَ الْخِصْمَةِ؛ فَإِنَّهُمَا يَمْرُضَانِ الْقُلُوبَ عَلَى الْإِخْوَانِ وَ يَنْبَتُ عَلَيْهِمَا الْبِفَاقُ

۷. سَبَبُ الْبِشْحَاءِ كَثْرَةُ الْمِرَاءِ؛ ثَمَرَةُ الْمِرَاءِ الْبِشْحَاءُ

۸. الْمِرَاءُ يُفْسِدُ الصِّدَاقَةَ الْقَدِيمَةَ

۹. لَا تَمَارَ فَيَذْهَبَ بِهَاؤُك

الگوی روابی تعامل والدین با نوجوان با نگرش روان‌شناختی

منابع

1. ابن‌ابی‌الحدید، ع، شرح نهج‌البلاغه، محقق: ابراهیم م، قم، مکتبه‌آیه‌الله‌المرعشی‌النجفی، ۱۴۰۴
2. ابن‌بابویه، م، الخصال، محقق: علی‌اکبر‌غفاری، قم، جامعه مدرسین، ۱۳۶۲
3. عیون‌أخبار‌الرضا‌علیه‌السلام، محقق: مهدی‌لاجوردی، تهران، نشر جهان، ۱۳۷۸
4. ابن‌شعبه‌حرانی، ح، تحف‌العقول، محقق: علی‌اکبر‌غفاری، قم، جامعه مدرسین، چاپ ۲، ۱۳۶۳
5. احمدی‌میانجی، ع، مکاتیب‌الأئمة‌علیهم‌السلام، محقق: مجتبی‌فرجی، قم، دارالحدیث، ۱۴۲۶
6. آقا جمال‌خوانساری، م، شرح‌بر‌غرر‌الحکم‌و‌درر‌الکلم، محقق: محدث‌حسینی، تهران، دانشگاه‌تهران، چاپ ۴، ۱۳۶۶
7. بابا‌زاده، ر، روان‌شناسی‌نوجوانی، تهران، نسل‌نواندیش، ۱۳۹۰
8. بَرك، ل، روان‌شناسی‌رشد‌از‌نوجوانی‌تا‌پایان‌زندگی، ترجمه‌یحیی‌محمدی، تهران، نشر‌ارِسباران، چاپ ۶، ۱۳۸۵
9. بروجردی، ح، جامع‌احادیث‌الشیعة، محقق: جمعی‌از‌محققان، تهران، انتشارات‌فرهنگ‌سبز، ۱۳۸۶
10. بولتون، ر، روان‌شناسی‌روابط‌انسانی، ترجمه‌حمیدرضا‌سهرابی، تهران، انتشارات‌رشد، چاپ ۳، ۱۳۸۴
11. به‌پژو، ا، اصول‌برقراری‌ارتباط‌انسانی‌با‌کودک، تهران، نهضت‌پویا، چاپ ۶، ۱۳۸۴
12. برن، ر، معجزه‌شکرگزاری، ترجمه‌حمیدرضا‌دلفانیان، تهران، شبگون، ۱۴۰۰
13. پارسا، م، روان‌شناسی‌رشد‌کودک‌و‌نوجوان، تهران، مؤسسه‌انتشارات‌بعثت، ۱۳۸۵
14. پاینده، ا، نهج‌الفصاحة، تهران، دنیای‌دانش، چاپ ۴، ۱۳۸۲
15. پسندیده، ع، کیومرثی، م، درآمدی‌بر‌پیشگیری‌از‌اعتیاد‌با‌رویکرد‌اسلامی، قم، انتشارات‌دارالحدیث، ۱۳۹۲
16. تیمیمی‌آمدی، ع، غرر‌الحکم‌و‌درر‌الکلم، محقق: مهدی‌رجائی، دارالکتاب‌الاسلامی، چاپ ۲، ۱۴۱۰
17. جری‌و‌یونل، ب، وقتی‌کودکان‌می‌گویند «نه» چگونه‌او‌را‌با‌خود‌همراه‌کنید، ترجمه‌فرناز‌ثقفی، تهران، انتشارات‌ققنوس، ۱۳۸۵
18. جیمز‌و‌دین‌و‌روان، ترجمه‌قائنی، م، تهران، بنگاه‌ترجمه‌و‌نشر‌کتاب، ۱۳۴۳
19. حقانی، ا، روان‌شناسی‌رشد، قم، مؤسسه‌انتشارات‌آموزشی‌و‌پژوهشی‌امام‌خمینی، ۱۳۹۶
20. خزاز‌رازی، ع، کفایة‌الأثر‌فی‌النص‌علی‌الأئمة‌الإثنی‌عشر، محقق: عبداللطیف‌حسینی، قم، بیدار، ۱۴۰۱
21. دینک‌میر، د، مکی، گ، راهنمایی‌فرزند‌پروری‌موفق، ترجمه‌رئیس‌دانا، م، تهران، انتشارات‌رشد، چاپ ۳، ۱۳۸۹
22. فونتانا، د، روان‌شناسی‌دین‌و‌معنویت، ترجمه‌ساوار، ا، قم، نشر‌ادیان، ۱۳۸۵
23. دینک‌میر، د، مکی، گ، والدین‌مؤثر‌فرزند‌مسئول، ترجمه‌مجید‌رئیس‌دانا، تهران، انتشارات‌رشد، چاپ ۷، ۱۳۸۹
24. راغب‌اصفهان‌ی، ح، مفردات‌ألفاظ‌القرآن، دارالقلم، بیروت، ۱۴۱۲
25. شیخ‌حر‌عاملی، م، وسائل‌الشیعة، محقق: مؤسسه‌آل‌البيت‌(ع)، قم، مؤسسه‌آل‌البيت‌(ع)، ۱۴۰۹
26. طبرسی، ح، مکارم‌الأخلاق، قم، الشریف‌الرضی، چاپ ۴، ۱۴۱۲
27. طبسی، م، حقوق‌فرزندان‌در‌مکتب‌اهل‌بیت‌(ع)، قم، مرکز‌انتشارات‌دفتر‌تبلیغات‌اسلامی، ۱۳۷۶
28. طوسی، م، تهذیب‌الأحكام، تحقیق: حسن‌الموسوی‌خرسان، تهران، دارالکتب‌الاسلامیه، ۱۴۰۷، چاپ ۴.
29. طوسی، م، الأمالی، محقق: مؤسسه‌البعثة، قم، دار‌الثقافة، ۱۴۱۴.
30. قندوزی، س، ینابیع‌الموده‌لدوی‌القربی، تحقیق: سیدعلی‌جمال‌اشرف‌الحسینی، بی‌جا، دارالاسوه، ۱۴۶۱.
31. کلینی، م، الکافی، محقق: علی‌اکبر‌غفاری، محمدآخوندی، تهران: دارالکتب‌الاسلامیه، ۱۴۰۷، چاپ ۴.
32. گینات، ح، روابط‌بین‌والدین‌و‌کودکان، ترجمه: سیاوش‌سرتیپی، تهران: انتشارات‌مؤسسه‌اطلاعات، ۱۳۸۱.
33. متقی، ع، کنز‌العمال‌فی‌سنن‌الأقوال‌و‌الأفعال، بیروت: دارالکتب‌العلمیه، ۱۴۱۹.
34. مجلسی، م، روضة‌المتقین‌فی‌شرح‌من‌لایحضره‌القیه، محقق: موسوی‌کرمانی، حسین‌و‌اشتهدادی‌علی‌پناه، قم: مؤسسه‌فرهنگی‌اسلامی‌کوشان‌بور، ۱۴۰۶، چاپ ۲.

35. مرکز فرهنگ و معارف قرآن. دائرة المعارف قرآن كريم. قم: مؤسسه بوستان كتاب، ۱۳۸۵.
36. مطهری، م، مجموعه آثار استاد شهيد مطهری، قم: صدرا، ۱۳۷۲. چاپ ۸.
37. ميرداماد، م، التعليقة على أصول الكافي، محقق: رجائي، م، قم: الخيام، ۱۰۴۱.
38. پاپورث، م، راهنمایي رفتار با نوجوان، ترجمه: نيسان گاهان، تهران: انتشارات رشد، ۱۳۸۷.
39. مارستون، س، معجزة تشويق، ترجمه: توران دخت تمدن (مالکی)، تهران: انتشارات علمی، ۱۳۸۷. چاپ ۳.
40. هريس، م، روان شناسی رشد. ترجمه: غلامرضا تبریزی، مشهد: انتشارات ني نگار، ۱۳۸۵.
41. هاشمی خویی، م، منهاج البراعة في شرح نهج البلاغه، مترجم: حسن حسن زاده آملی، تهران: مكتبة الإسلامية، ۱۴۰۰.
42. ورام بن أبي فراس، م، مجموعة ورام. قم: مكتبه فقيه، ۱۴۱۰.
43. نوری، ح. ب. م. مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل. محقق: مؤسسه آل البيت، قم: مؤسسه آل البيت، ۱۴۰۸.

Narrative Pattern of Parent-Teenager Interaction with Psychological Attitude

Habibullah Erfani^{1*}, Abbasali Vashiyan²

Abstract

Adolescence is a critical stage of life during which individuals experience numerous physical, psychological, and social changes, facing many complexities and challenges. One of these challenges is the effective interaction between parents and adolescents, which can sometimes lead to serious behavioral and communication problems due to a lack of proper understanding of the characteristics and needs of teenagers. This research aims to extract and explain the cognitive, emotional, and behavioral principles of parent-adolescent interaction based on the teachings of the Infallibles (peace be upon them) with a psychological perspective. The findings indicate that principles such as understanding adolescent characteristics, fostering spirituality, empathy, listening skills, love and friendship, respect for individuality, attention to needs, and methods like assertiveness and flexibility, encouragement and reminders, and clarifying right from wrong can serve as effective strategies in guiding and educating adolescents. The results of this study suggest that applying these principles and methods can significantly improve parent-adolescent interactions and enhance the psychological, social, and moral well-being of the community.

Keywords: Adolescent, Interaction, Parents, Psychology, Spirituality

1*. Corresponding Author; PhD student in Quran and Sciences, specializing in Psychology, Al-Mustafa International University, Quran and Hadith Complex , Qom, Iran. erfani1400@yahoo.com

2. PhD in Quranic Studies and Medical Sciences, Al-Mustafa International University, Qom University of Medical Sciences, and the Academy of Medical Sciences of the country, Qom, Iran. sadra251@gmail.com